

KOLUMNI

Ulla Rajala

Mitä postdoc-vaiheen jälkeen, tutkija-arkeologi?

En ehkä iältäni ole enää keskisessä tutkijauran vaiheessa (*mid-career researcher*), mutta käytännössä elän vielä sitä todellisuutta. Myöhäinen tutkijauran vaihe viittaa pysyvyyteen, vakivirkaan, jota minulla ei ole.

Sähköpostilaatikkooni kilahti kaksi viikkoa sitten viesti, jossa todettiin, että perusteellisen harkinnan jälkeen minun kohdallani hakeukseni unelmatyöpaikkaan ei johda haastatteluun. Tämä sai minut tajuamaan, että nykyisessä työtilanteessa Englannissa minua ei todennäköisesti enää katsota palkkaamisen arvoiseksi, vaikka eläkeikään on vielä matkaa kymmenen vuotta. Koska olen nyt yksinhuoltaja ja lapseni on paikallisessa ”lukiovaiheessa”, johon liittyvät kokeet sekä tänä että tulevana vuotena, en ole voinut hakea Tanskassa ja Norjassa olleita alan työpaikkoja, joihin olisi vielä mahdollisuuksia. Käytännössä voin hakea työpaikkoja, joihin pääsee junalla ja työmatka kestää noin tunnin. Näin voin silmäillä tilannetta haarukalla Leicester, Nottingham, Lontoo ja Birmingham. Jopa York ja *Archaeology Data Service* ovat liian kaukana.

Tässä vaiheessa oikeaa elämää saattaa olla sekä lapset että omat vanhemmat huolenpidon tarpeessa. Samassa keskisen tutkijauran vaiheessa oleva lähialan opettaja ja tutkija on jatkuvasti varpaillaan, joustuuko lähtemään äitinsä luokse tarkastamaan, että kaikki on kunnossa. Nämä tarinat tulevat etenkin naispuolisilta kollegoilta, mikä viittaa sukupuoliseen vinoumaan oikean elämän ongelmien vaikuttaessa urakehitykseen.

Olen Englannissa *self-employed*, yksityisyrittäjä, ja käytännössä yritän koota leipäni maailmalta opetus- ja kirjoitustyöllä, kääntämisellä, toimittamisella ja apurahoilla. Väitöskirjan jälkeiseen tutkimukseen on rahaa, mutta etenkin Englannissa tämä rahoitus on tarkoitettu varhaisessa tutkijauran vaiheessa oleville tutkijoille. Tämä tarkoittaa, että noin seitsemän vuoden jälkeen väitöskirjan valmistumisesta rahoitus-

hanat tyrehtyvät. Tietysti tutkimusprojektit palkkaavat tutkijoita määrääkaiksiin tehtäviin, mutta nämä tuovat leipää vain muutaman vuoden, jos sitäkään, ja kiihtyvässä määrin vaativat todella erityislaatuista osaamista osteologian, DNA:n tai tekoälyn aloilta. Mitä tämä ei tarjoa, on pysyvyys.

Niin sanotut itsenäiset tutkijat voivat hakea pieniä apurahoja, mutta esimerkiksi *British Academy* ei anna hakea rahaa vapaaseen omaan tutkimustyöhön. Olen itsekin ollut siinä tilanteessa, että olen ollut yksityisrittäjänä ja saanut apurahan toisen tutkijan palkkaamiseen asiantuntijatyöhön.

Suomessa tilanne on hieman toisenlainen, mutta käytännössä yksi rahasto antaa yleensä vain yhden apurahan yhdelle pienelle oppiaineelle ja useimmiten apurahat menevät väitöskirjantekijöille. Se, etteivät dosentit voi hakea itsenäisesti Suomen Akatemian projektiapurahoja, on puolestaan suomalainen, keskisessä tutkijauran vaiheessa olevia ärsyttävä yksityiskohta. Periaatteessa yliopistot toteavat, että olemme professoriaineista, muttemme voi vetää tutkijaryhmiä.

Asiaa jo hetken ajateltuani olen päättänyt yrittämään samassa vaiheessa olevien tutkijoiden verkoston luomista. *British Academy*llä on *early career researcher* -verkosto – ja Pohjoismaissa on samaten mainostettu verkostorahoitusta, mutta vain aivan juuri väitöskirjan valmistuksen jälkeisessä vaiheessa oleville tutkijoille. Asiaa ihmetellessäni minulle on todettu, että keskisen tutkijauran vaiheen verkosto olisi hyvä idea, mutta mistä rahat. Ilmeisesti vapaaehtoistyöllä saan sellaisen alkuun.

Olen luonut Facebookiin ryhmän *Non-permanent MCRs in Humanities*, joka ei vielä ole yleisömenestys, mutta ongelmana on se, että monet, jotka ovat kanssani samassa uravaiheessa, eivät halua tulla Meta-alustoille. Näinpä olen päättänyt siihen, että järjestämme perustavan kokouksen tiistaina 24. helmikuuta kello 18 Englannin aikaa (kello 20 Suomen aikaa) Zoomissa. Ajatuksesta innostunut tutkija käyttää käytössään olevaa Zoom-lisenssiä tilaisuuden järjestämiseksi. Tämän kirjoituksen tullessa ulos olemme kokoustaneet ja tiedämme, kantaako idea.

Mihin pyrin? Käytännössä kansainväliseen verkostoon, joka vastaisi nykyiseen urasuunnittelun puutteeseen. Nykyisellään eurooppalainen tutkijan ura käytännössä on jatkumo aina varhaisen tutkijauran päätymiseen asti. Jos haluat vakiintua ja perheen, usein joudut vaihtamaan

alaa (ja Suomessa hallitus vaikeuttaa tätä). Olisi kiva pitkällä tähtäimellä saada kunnioitusta niiden tutkijoiden työlle, jotka eivät saa yliopistojen vakivirkoja ja joilla on ehkä ollut rahoitusta akatemioilta, mutta jotka joutuvat rahoittamaan tutkimuksensa pätkätoilla ja yrittäjyydellä. Mutta aluksi olisi hyvä saada aikaan esitelmätilaisuuksia verkossa, joissa esitellään keskisessä uravaiheessa olevien tai itsenäisten tutkijoiden tuloksia. Olisi tarpeellista tehdä tutkimus keskisen tutkijauran vaiheessa olevien tutkijoiden sukupuolisesta jakaumasta, iästä, työtilanteesta, julkaisutahdista ja perhetilanteesta. Pitemmällä aikavälillä olisi mukava järjestää tapaamisia, kirjoitusretriittejä ja koulutusta. Tärkeänä pidän myös vertaistukea: meitä on yllättävän paljon, mutta emme näy eikä meidän äänemme kuulu.

*Dosentti **Ulla Rajala**, Tukholman ja Oulun yliopistot*